

סיוור במדינת ההלכה

כשתומס אלווה אדיסון המציא את נורת החשמל לפני כ־130 שנה יש להניח שהוא לא חשב שבעזרתה אפשר יהיה להסביר עקרונות בהלכות שבת מכון צומת, שטיקור עיסוקו הוא שימוש בטכנולוגיה מודרנית כדי לסייע בפתרון בעיות הלכתיות, נעזר בנורה ובעוד הרבה טכנולוגיות מודרניות אחרות כדי להסביר עקרונות הלכתיים, וגם עושה בהן ובמיטב הכלים שהעמידה המאה ה־21 שימוש והתאמה לטובת שומר ההלכה כל זאת ועוד במרכז המבקרים החדש שפתח המכון באלון שבות

יואל יעקובי

"כולם חושבים ש'צומת' זה גרמא", מתלונן דן מארנץ, מנהל המכון שמדריך אותו בביקור במקום, "אבל זה ממש לא רק זה". ובאמת, מלבד גרמא [מושג הלכתי שבעזרתו אפשר להתיי במקרים שונים עשית מלאכות בשבת], במרכז המבקרים של המכון עוסקים גם בתיירות חינוכית המסבירה את פעולות המכון השונות. ואולם בכל זאת, יש להודות, מלמדים שם בעיקר כללים בסיסיים בהלכות שבת, וממחישים באמצעים מתקדמים את התפר שבין ההלכה התלמודית, שעוסקת למשל בצבי שנכנס לבית או בהוספת שמן לנר דולק, לבין המציאות המודרנית.

כבר לא צדים אריות

במרכז המבקרים הושקע כבר חצי מיליון שקלים במוצגים ובאנימציות רבות ומיוחדות, והחלום הוא להקים בעתיד מעין מוזיאון מודע. בינתיים קיים מרכז מבקרים קטן יותר, אבל מרתק מאוד וכולל פעילויות שונות בחודר ההרצאות של המכון. במקום מוקרנים 45 סרטי מולטימדיה מיוחדים, שהפקתם עלתה למכון 200 אלף שקלים. אחד הסרטים, שנועד להדגים מצב של האדם איננו עושה מלאכה אלא רק ממשיך מצב קיים, מתחיל מהצגת המציאות המופיעה במשנה. בסרטון נראה אדם החוסם בגופו את פתח הבית ומונע מאריה לברוח החוצה. "כשהייתי מנהל ישיבת רמת גן השתפתי בכנסים רבים שבהם נזי כיצד להפיק את לימוד הגמרא לעניינינו", מספר מארנץ. "אחת הדרכים החזקות היא חיבור ההלכה למציאות הימיומית. נכון שיש להניח שלאחרונה לא צדת אריה בביתך, אבל לאהרין את זמן פעולת שיעור השבת מן הסתם כן יצא לך לעשות, והו נובע מעולת יסוד של המשתב מצב קיים, המתורת בשבת".

חשמל זורם בכפות ידיהם (בשינוי, כמוכן)

היתר הלכתי נוסף שמכון צומת מרבה להשתמש בו בפיתוחיו ההלכתיים הוא שינוי זרם. יצירת מעגל חשמלי חדש אסורה כמובן בשבת, אבל כשכבר נוצר מעגל חשמלי מותר לשנות את עצמת הזרם בו. המקור לזין הזה מורחק אל פחות מהרדיו עצמו, שהרי כיצד אפשר ללמוד על שינוי זרם מהגמרא בעניינינו? מלמד חזקוני, ראש המכון, הוא מציין ידועה: "כשהגמרא דנה על ביטום מפתח בשבת היא אומרת שאם כבר יש ריח ניכר במטפחת מותר להוסיף עוד ריח. מכאן למד הרב שיראל רזון, ראש המכון, שאם עוד האדם מביחיה שכבר יש כאן זרם הרי שמוותר להוסיף זרם". מסביר מארנץ.

העיקרון של שינוי זרם פועל, למשל, בגלאי המתכות שפותח מכון צומת ושמונהו ניצב, בין השאר, בכניסה לחברת הכותל. הנתון הזה אומר שכל קצות הציבור הדתי מסתמכים על היתרי המכון, למרות חזונו היתרתי-לאומית ואולי חריגות. "כשהגלאי במצב שבת יש בו הזמן זרם מעט, אומר מארנץ, ומאמת את טענתו זו באמצעות מדי-זרם שמתותן על היתר המכשיר שבמכון. ביום חול, כשהמכשיר

"יש שתי אפשרויות: או שה' לא יודע את הכול, ולכן בטעות נוצר לו 'חור' בהלכה של דברים שאותם לא אסר, או שהוא יודע את הכול. אם הוא אכן יודע את הכול, כפי שאנו מאמינים, כשהוא כתב את התורה הוא הותיר מקום פנוי, ונתן בראשנו את השכל להבין ובידינו את הכישרון לייצר את הפתרונות".

צולם ביום חול

הכנסת רוח חיים במערכת, מה שאין כן בסגירת דלת. ולגבי איסור ההבערה - בסיוור מוסבר שהיבטים מסוימים של השימוש בחשמל עלולים להיות אסורים משום הבערה, בעוד שבהיבטים אחרים איסור זה לא קיים. החלוקת נורת להט דינה כהבערה, וכדי להמחיש זאת משתמשים במכון 'נורת אדיסון', נורת להט שבה החוט עבה יותר מאשר בנורות המוכרות לנו, מהסוג שבו השתמש אדיסון כשהמציא את הנורה החשמלית. נורה זו מאפשרת להבין טוב יותר את איסור ההבערה שיש בהדלקת נורת להט. אגב, רבים טועים לחשוב שבהדלקת נורת פלורסנט ארוכה אין משום הבערה, אולם מארנץ מחדש (גם לי) שלא כך. אמנם בעצם הארת הפלורסנט אין איסור הבערה (מפני שהאור נוצר כתוצאה מגז ניאון הנמצא בתוך הנורה, שהזרם החשמלי העובר דרכו גורם לפליטת פוטונים שבשעת פגיעתם בדפנות מביאות לפליטת פוטונים). אולם כשנורה כזו נכנסת לתוך חללית המכונה 'חללית חשמלית' (אם כי בהחלטה של הנהלת המכון) היא נחשבת כחשמלית. לא הצלחנו להתחקי. גם מצלמות אבטחה פועלות על שינוי זרם. השימוש הנרחב במחשבים לצורכי ביטחון הביא את צומת לפתח מקלדת מיוחדת שגם היא מתבססת על העיקרון הזה, ושמה 'מקלדת קיבולית'. בתחילה פיתח המכון מקלדת העשויה בצורה שונה מהמקלדת הרגילה בשאר ימות השבוע. "זה מצוין לשומרי שבת, כי זה מאפשר להם לכוזר למרות הכתיבה במחשב, שהיום שבת. אבל לחילת הרגילה זה היה קשה. לכן פיתחנו מקלדת אחרת שדומה למקלדת הרגילה, אך כי מעט אטית יותר בתגובותיה". לכאורה, תאמרו: מדוע להשתמש בזה רק לצורכי ביטחון? מדוע שרב הנשאל בשבת שאלה בהלכות שבת לא יוכל להיעזר בפרויקט הש"ת כדי להשיב על השאלה ביום השבת עצמו, תוך שימוש במקלדת האתז? טוב, אז זה לא כל כך פשוט. חו"ל אסרו דברים

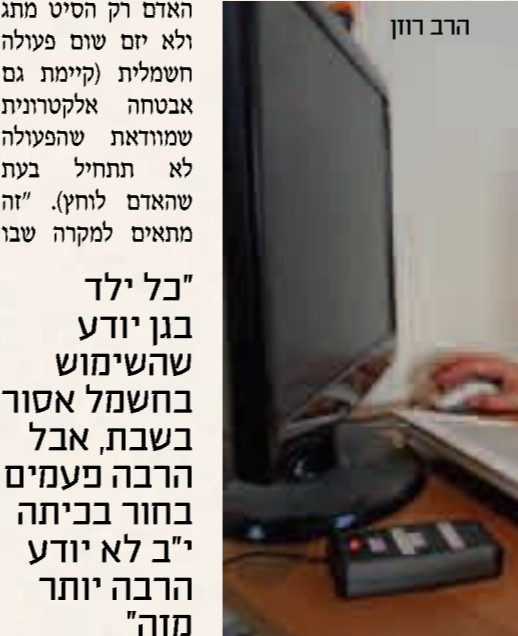
"אם בדומינו כל אחד יאמר שאני גרמתי לפולת האבנים, אף שבעצם הפלתי רק את הראשונה, מדוע מצב דומה שבו נר נופל על מפה בשבת התיירה ההלכה לשפוך מים סביב הנר (אמנם לא ישירות עליו, רק במקום צורך גדול, מה לעשות) כדי לגרום לכיבוי? מארנץ ממהר להשיב שההבדל הוא מה שמאפשר את השימוש ההלכתי בעיקרון ה'גרמא': במקרה של המים והאש האדם לא התערב בפעולה האסורה עצמה. כשלא שופכים את המים על הנר מבין שופכים את האש על הנר, אלא מתזיזים אותם בסמוך לו, פעולת הכיבוי נעשית מאליה. יישום מוכר של היתר הגרמא הוא הקדמת הפעולה של שיעור שבת, שמוותרת במקום צורך גדול. האדם לא חולק בידייו את המכשיר החשמלי, אלא רק הסיט את הזרם כך שכאשר השיעור יגיע מעצמו לשעה היעודה החשמל יידלק.

רק הסטתי מתג, באמת

המצאה מעניינת של המכון שמישומת במגוון רחב של שימושים ושמותבססת גם היא על גרמא היא ה'מיקרופרוססור'. זהו חיישן שבודק כל כמה שניות האם ישנו שינוי במצב המתג. כשהוא מזהה שינוי הוא גורם להפעלת מכשיר חשמלי, כך שהשפעת האדם כאן עקיפה. האדם רק הסיט מתג ולא יום שום פעולה חשמלית (קיימת גם אבטחה אלקטרונית שמבודדת מהפעולה לא תתחיל בעת שהאדם לחוצץ). "זה מתאים למקרה שבו

כ"ל ילד בגן יודע שהשימוש בחשמל אסור בשבת, אבל הרבה פעמים בחור בביתה י"ב לא יודע הרבה יותר מזה"

ילד נוקק למכשיר אינטרנטי חשמלי", מדגים מארנץ. "הרי כאן אי אפשר להשתמש בשיעור שבת, שהרי אי אפשר לדעת מראש מתי הילד יזדקק למכשיר. ההורה לחוצץ על מנת, כשהלחיצה עצמה לא משנה דבר, ורק כעבור כמה שניות החיישן מגלה שנעשה שינוי במתג והוא מפעיל את המכשיר".
האם אין כאן 'תחמוץ' של ההלכה, או אפילו של בורא העולם (כביכול)?
למארנץ יש תשובה פשוטה: "יש שתי אפשרויות: או שה' לא יודע את הכול, ולכן בטעות נוצר לו 'חור' בהלכה של דברים שאותם לא אסר, או שהוא יודע את הכול. אם הוא אכן יודע את הכול, כפי שאנו מאמינים, כשהוא כתב

הגבר רזון

'גרמא': הדגמה באמצעות 'אפקט הרומינו', כשהאבן האחרונה נופלת על מכשיר חשמלי ומדליקה אותו.

על הניסים ועל הגבורות
לחיות לצדק
האבדת ה' יעקב

מדרשת טהר מוסיעה את ציבור הנשים ליום של לימוד והתנצלות

09:00 התכנסות וכיבוד קל
09:30 ד"ר גרשון בר כוכבא

הרצאה אור קולית מרתקת

10:45-11:45 הרב יצחק פנגר
ערוץ הידיעות

12:00-12:45 ר' הראל חצרוני
הרצאה במדרשת טהר - מפעיל 'חוללת של חצרוני'

13:45-14:15 הפסקת צהריים והקרנת סרטון קצר

14:15-15:15 נועה ירון דיין
מקיימ

19:15-19:45 הרב זאביק הראל
ראש מדרשת טהר

יום הלימוד יתקיים בע"ה ביום ראשון כ' שבת 'זאת חנוכה'
סחוד כניסה: 35 שקלים
בנות אולפנא / בנות שירות / בוגרות - 25 שקלים
כיבוד קל ושתייה חמה במקום

מחכים לראותך!
מדרשת טהר

האירוע יתקיים באולם מדרשת טהר ביד בנימין 050-5664499

נימים הכס בזמן הזה

היום לומדים בש"ס 'ושננתם' המבואר.
עמוד ביאור מול עמוד גמרא

- ביאור מושקע ומדויק
- ביאור קולח בשפה עכשווית
- עמוד ביאור אחר מול כל עמוד גמרא
- ביאור קצר וקולע
- מתאים לתלמידי תיכון, בני ישיבות
- ולכל בית בישראל
- 25 דרכים בלבד

חדש! הביאור הושלם!

סט בינתי 36x54
ושלמים

סט אהרן 36x69
ושלמים

למזמינים עכשיו מתנה בשווי 700-800 ₪

לחזמת חייגו: 1599-50-45-50
www.veshinantam.org

ושננתם

עין יעקב
על כל הש"ס

חוספות המבואר
על כל הש"ס